

Формування напрямків гармонізації інтересів основних суб'єктів страхування

Досліджено теоретичні основи формування страхового інтересу як необхідної передумови для реалізації страхування. На підставі оцінки різноспрямованих поглядів на сутність та джерело виникнення страхового інтересу виявлено, що останній в більшості випадків досліджується з позиції страховика, нехтуючи інтересом страхувальника. Тому формування напрямків гармонізації різноспрямованих інтересів суб'єктів страхових угод у контексті досягнення ефективності системи страхування зумовлює актуальність та значущість теми дослідження. Метою є дослідження теоретичних основ формування страхових інтересів основних суб'єктів страхування та розробка напрямків їх гармонізації. Авторами виявлено причини конфлікту страхових інтересів основних суб'єктів страхування, зокрема: проблемність виплат страхових відшкодувань, недобросовісність страхувальників, недотримання співвідношення «ціна–якість» страхових послуг. Обґрунтовано такі етапи гармонізації страхових інтересів суб'єктів страхування: ідентифікація та оцінка рівня ризику страхової компанії; вибір критеріїв узгодження різноспрямованих інтересів страховика та страхувальника; формування показників загальної ефективності системи страхування як результату гармонізації інтересів його основних суб'єктів. Запропоновані етапи гармонізації інтересів побудовано на основі визначення внутрішньої та зовнішньої ефективності страхових відносин. Встановлено, що на вибір критеріїв та показників ефективності впливає різноплановість об'єктів страхування у різних його галузях. Перспективи подальших наукових досліджень необхідно сформулювати в напрямку розвитку методичного забезпечення гармонізації страхових економічних інтересів основних суб'єктів страхування.

Ключові слова: страховий інтерес; оцінка; критерій; ефективність.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими практичними завданнями.

В сучасних умовах розвитку ринкових відносин постає нагальне питання ефективності страхування, адже в економічній системі має бути суб'єкт господарювання, який нестиме відповідальність за відшкодування збитків, завданих у випадку реалізації несприятливих подій, стихійних лих і катастроф. Це зумовлює важливість досліджень питань формування страхового інтересу та гармонізації інтересів основних суб'єктів страхування. Зазвичай, страховий інтерес суб'єктів страхування є необхідною передумовою створення зобов'язання зі страхування, оскільки визначає його найважливіші елементи: об'єктно-суб'єктний склад, зміст і виконання, відповідальність сторін. Гармонізація інтересів суб'єктів має здійснюватись з врахуванням оптимальних критеріїв та показників, які характеризують економічну доцільність реалізації страхових відносин. Тому формування напрямків гармонізації різноспрямованих інтересів суб'єктів страхових угод у контексті досягнення ефективності системи страхування зумовлює актуальність та значущість теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематиці ролі страхового інтересу в страхуванні присвячено праці провідних іноземних та вітчизняних вчених: В.Д. Бігдаша, О.А. Гвозденка, А.І. Іванова, Н.Ю. Когденко, В.В. Шахова, М.М. Александрової, Р.Т. Юлдашева, С.В. Дедикова, В.Ієрінга, Р.В. Белова, К.В. Шелехова та інших. Однак, незважаючи на значний науковий доробок вчених, невирішеними залишаються питання формування напрямків гармонізації різноспрямованих інтересів основних учасників страхування.

Метою статті є дослідження теоретичних основ формування страхових інтересів основних суб'єктів страхування та розробка напрямків їх гармонізації.

Викладення основного матеріалу дослідження. Одним із найбільш дискусійних питань у страхуванні є питання про економічний зміст поняття «страховий інтерес», оскільки вся система страхових відносин формується на підставі наявного страхового інтересу. Термін «інтерес» має латинське походження (interest) і в перекладі означає – «мати значення, важливо». З другої половини ХХ століття науковці почали визначати інтерес як усвідомлену потребу. Зміст цього поняття має багатогранний характер і може розглядатися з психологічної, правової, економічної, етичної точки зору, тому зведемо дослідження до специфіки галузі. В економічній науці поняття «інтерес» означає предмет зацікавленості, бажання, потреби, спонукальні мотиви дій економічних суб'єктів [9, с. 31]. Безперечно, визначальною складовою страхового інтересу є економічний. Саме тому в основу страхових відносин, зазвичай покладено факт наявності страхового інтересу страхувальника.

Незважаючи на те, що страховий інтерес є системоутворюючою категорією у страхуванні, його визначення відсутнє у чинному законодавстві України. В науковій літературі також немає єдиного підходу щодо визначення сутності та ролі страхового інтересу. Наприклад, О.А. Гвозденко вважає, що страховий інтерес є ступенем матеріальної зацікавленості фізичної або юридичної особи в страхуванні. Носіями страхового інтересу є як страховики, так і застраховані. В свою чергу, у майновому страхуванні страховий інтерес визначається вартістю застрахованого майна, в особистому – гарантією отримання страхового відшкодування за випадків, передбачених договором страхування [3]. Необхідно зазначити, що у майновому страхуванні страховий інтерес пов'язаний із страховим зобов'язанням. В особистому страхуванні страховий інтерес є підставою для страхової угоди і страхового зобов'язання. За його відсутності договір особистого страхування втратив би свій зміст, перетворившись на «страхову гру». Але, на відміну від майнового страхування, страховий інтерес, як підстава страхової угоди, залишається, зазвичай, поза юридичним змістом.

Гринюк О.В. [5] та Іванов А.І. [4] розглядають страховий інтерес як суб'єктивне відношення фізичної або юридичної особи, зумовлене певною об'єктивною потребою щодо забезпечення збереження об'єкта страхової охорони, що засноване на юридичному титулі, відповідно до якого ця особа може зазнати збитків під час певної події. Зазначені вище науковці під страховим інтересом розуміють заснований на законі або договорі, об'єктивно зумовлений інтерес страхувальника укласти договір страхування.

Когденко Н.Ю. вказує, що страховий інтерес є формою вираження потреб суб'єкта у страховому захисті, що визначається сукупністю умов навколишньої дійсності (об'єктивна складова), яка пройшла крізь свідомість суб'єкта (суб'єктивна складова), що полягає у захисті матеріального стану страхувальника, і виявляється через волю діяльності суб'єкта, метою якої є задоволення його потреб [8, с. 6]. Проте мати страховий інтерес та зазнати матеріальних збитків може не лише страхувальник, але й особа, на користь якої укладено договір – вигодо набувач або застрахована особа.

Юлдашев Р.Т. визначає страховий інтерес як ступінь зацікавленості у страхуванні, – жодна юридична або фізична особа не може вдатися до страхування, якщо вона не має страхового інтересу в об'єкті страхування або не очікує настання його [13]. Тобто, реалізація страхового інтересу передбачає ймовірність настання матеріальної шкоди, яку має зазнати страхувальник у разі настання страхового випадку. Подібну точку зору має дослідник В.В. Семеняка, який під поняттям «страховий інтерес» розуміє майнову зацікавленість страхувальника в охороні предмета договору особистого страхування, майнового страхування та страхування відповідальності [11, с. 54]. Він зумовлюється потребою забезпечити захист майнових інтересів страхувальників та третіх осіб. Не можемо погодитися з думкою авторів щодо наявності лише матеріальної складової страхового інтересу. В сучасних динамічних умовах розвитку суспільства страховий інтерес може містити також немайновий характер, якої статусність, підвищення авторитету, отримання преференцій.

Протилежну думку має дослідник С.В. Дедиков, який вважає, що категорія «страховий інтерес» призначена для захисту інтересів страхових організацій, яким надано право для відмови у страховій виплаті в разі відсутності страхового інтересу у страхувальника. Він зазначає, що «єдина функція страхового інтересу, яка може бути реалізована, – це захист страховика від страхового шахрайства» [6]. Визначення автора є досить категоричним, оскільки, на нашу думку, інтерес до укладання договору страхування мають проявляти обидві сторони. При цьому інтерес страховика, що виражається в отриманні страхової премії, загалом, не відрізняється від підприємницького інтересу – отримання прибутку від наданої їм у вигляді страхування послуги. Специфічного змісту і значення набуває інтерес у контексті договору страхування для страхувальника.

Більшість науковців пояснюють характер страхового інтересу як суб'єктивний інтерес страхувальника, залишаючи поза увагою інтерес страховика. Зокрема, Н.В. Ткаченко розрізняє два види інтересу. Інтерес страхувальника, який може полягати не лише у наявності майна, але й у відповідальності за збитки, що можуть виникнути у зв'язку з володінням майном, тобто втратою прибутку. Стандартні умови договору страхування, зазвичай, передбачають покриття страхуванням лише майна. До обсягу відповідальності за страхуванням може бути враховано страхування інших інтересів, пов'язаних з майном. У будь-якому разі інтерес страхувальника не має перевищувати страхову суму за договором, що не дає права на подвійне страхування. Інтерес страховика – це відповідальність страховика, зумовлена умовами страхування. У цій відповідальності страховик має страховий інтерес, який може перестраховати, але не може здійснити перестраховання на більш широкі умовах (порівняно з оригінальними). Основний інтерес страхувальника – забезпечити себе страховим захистом – не може бути основним інтересом страховика, хоча й спричиняє його відповідний інтерес [12].

Страховий інтерес не є одностороннім, оскільки присутній у всіх суб'єктів страхування і має декілька напрямків прояву: економічний інтерес страховика – мікрорівень, економічний інтерес держави – макрорівень та майновий інтерес страхувальника. Інтерес страховика полягає в тому, щоб страхові внески сплачувалися систематично, незважаючи на невисоку ймовірність шкоди і, отже, настільки ж малу

ймовірність виплати страхового відшкодування чи страхової суми. Страховик має інтерес у збереженні майна, тому що у випадку настання ризикової події постає необхідність здійснити відшкодування збитку.

Основні протиріччя між головними суб'єктами страхування виникають переважно через проблемність виплат страхових відшкодувань, недобросовісність страхувальників та недотримання співвідношення «ціна-якість» страхових послуг. Проте конфлікт інтересів страховика та страхувальника відображається під час реалізації страхового випадку, адже страхувальник прагне отримати максимально можливе страхове відшкодування, у свою чергу страховик зацікавлений у збереженні страхового фонду. Вирішення економічних протиріч між суб'єктами ринку страхових послуг можливе шляхом гармонізації економічних інтересів, що зводить до мінімуму сферу розбіжностей та призводить до їх ефективної реалізації.

Для обґрунтування напрямків гармонізації страхових інтересів нами запропоновано це реалізовувати у три етапи:

- 1) ідентифікація та оцінка рівня ризику страхової компанії;
- 2) вибір критеріїв узгодження різноспрямованих інтересів страховика та страхувальника;
- 3) формування показників загальної ефективності системи страхування як результату гармонізації інтересів його основних суб'єктів.

Першим етапом узгодження інтересів є оцінка рівня ризику страхової компанії, диференційованого у розрізі видів страхування, адже останній є вихідною точкою при формуванні страхових відносин. Для кількісної оцінки ризику використовують показник – коефіцієнт ризику, який розраховують за абсолютним виразом на основі ймовірності його настання та статистичних даних:

$$k = p(A) \times x, \text{ де} \quad (1)$$

k – коефіцієнт ризику;

$p(A)$ – ймовірність настання небажаних наслідків;

x – величина настання небажаних наслідків [2].

Оцінка ризиків страховика може бути здійснена не лише за допомогою кількісних методів оцінки, але й якісних, основними з них є стрес-тестування, тести раннього попередження, метод Монте-Карло, VaR-методика (Value at Risk – «вартість у зоні ризику»), а також методики, основою яких є розрахунок показників Expected Shortfall (ES, Tail Value at Risk), EVA (Economic value added).

Другий етап передбачає вибір критеріїв узгодження інтересів. Вважаємо за доцільне визначити такі основні критерії за видами страхування (рис. 1).

Довідка:* власна розробка

Рис. 1. Критерії узгодження інтересів основних суб'єктів страхування

Відповідно до зазначеного, критерій узгодження інтересів у майновому страхуванні може бути сформований як забезпечення максимально можливого рівня покриття збитків, спричиненого стихійним лихом, нещасними випадками та іншими непередбачуваними подіями, тобто всіма передбаченими у договорі страхування подіями, учасникам створення страхового фонду, при мінімальному відволіканні коштів на утворення цього фонду.

Оскільки особисте страхування передбачає не лише чисто ризикове страхування (страхування від нещасних випадків, медичне страхування), а й нагромадження заощаджень (страхування життя та пенсій), то для цих двох видів особистого страхування критерії є різними. Страхові відносини у сфері страхування життя, що враховує страхування від нещасних випадків, у такому разі є комбінованим страхуванням та має такий само критерій узгодження страхових інтересів, що й страхові відносини в особистому страхуванні в цілому. При страхуванні від нещасних випадків, аналогічно майновому страхуванню, критерій узгодження страхових інтересів можна визначити як забезпечення отримання страхувальником чи застрахованою особою при настанні страхового випадку максимально можливої страхової суми при мінімальному відволіканні коштів на це. У страхуванні життя критерій узгодження страхових інтересів – це забезпечення отримання страхувальником чи застрахованою особою максимально можливої страхової суми при настанні страхового випадку чи закінчення строку, визначеного у договорі страхування з мінімальним відволіканням коштів на це.

Відносно нова галузь страхування – страхування відповідальності. Критерій узгодження інтересів страхових відносин у цій галузі є дещо специфічним, адже полягає у максимально можливому рівні покриття збитків, який надав страхувальник третій особі, при мінімальному відволіканні коштів на утворення цього фонду. Специфічність такого критерію полягає саме у тому, що страхова сума відшкодовується не страхувальнику, а конкретний застрахований об'єкт до настання страхового випадку є невідомим.

Таким чином, сформовані критерії за різними видами страхування різняться між собою, що зумовлено специфікою галузі, наявними протиріччями між суб'єктами страхових відносин. Останні диференціюються, залежно від суб'єкта встановлення критеріїв (страховика чи страхувальника).

Останній етап узгодження інтересів полягає у формуванні показників ефективності страхування. В страхових відносинах страхувальник реалізує страховий інтерес, тобто за відповідну плату отримує страховий захист свого майнового інтересу, що є зовнішньою ефективністю для нього та застрахованих осіб у системі страхових відносин. У свою чергу, внутрішня ефективність – це ефективність для страховика, який, реалізуючи свій економічний інтерес, отримує страхові платежі та дохід. Зазначена модель є ідеальною, тому що в реальному житті у момент реалізації страхових відносин їх економічна ефективність повною мірою характерна лише для одного суб'єкта страхування. Тому важливо правильно сформувати комплекс показників зовнішньої та внутрішньої ефективності страхування, адже саме вони вказують на результат страхового процесу. Показники зовнішньої ефективності доцільно диференціювати у розрізі виду страхування (табл. 1). У свою чергу, показники внутрішньої ефективності є незмінними і складають систему показників ефективності діяльності страховика (табл. 2).

Зовнішня ефективність безпосередньо залежить від внутрішньої ефективності, хоча при розрахунку останньої диференціація страхування на види є недоречною. Під час аналізу ефективності страхових відносин страхової компанії досліджується можливість страховика отримувати стабільний дохід. При цьому аналіз дохідності компанії ґрунтується переважно на кількісних даних, однак якісна сторона також не залишається поза увагою. Оцінка для страховика може здійснюватися за двома напрямками: перший – аналіз ефективності страхових операцій, другий – визначення загальної ефективності діяльності компанії з урахуванням доходів і витрат від страхової діяльності.

Закон України «Про страхування» зобов'язує страховиків дотримуватись певних вимог, які мають забезпечити їхню платоспроможність, що впливає на ефективність страхових відносин. Оцінювання фінансової стійкості страхової компанії має відбуватися, як правило, один раз на рік. Така процедура опосередковано передбачає визначення внутрішньої ефективності страхування. На законодавчому рівні Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, розробила рекомендації щодо аналізу діяльності страховиків, що містять ряд базових показників для визначення ефективності страхування. Страхові компанії зобов'язані надавати Уповноваженому органу з державного нагляду за страховою діяльністю відомості про премії, перестраховальні угоди тощо. Окрім того, для оцінки ефективності страхових відносин страховик самостійно формує систему показників ефективності. Така система показників є фундаментальною основою для практичного дослідження внутрішньої ефективності страхування.

Таблиця 1

Умови та показники зовнішньої ефективності страхування

Ознака	Майнове страхування	Особисте страхування	Страхування відповідальності
Умови, що визначають ефективність страхування	1. Перелік об'єктів, що підлягають страхуванню; 2. Рівень страхового забезпечення; 3. Швидкість виплати страхового відшкодування; 4. Співвідношення між платежами та виплатами	1. Страхування життя; 1.1. Сукупність ризиків, що виникають під час страхування життя; 1.2. Рівень задоволення потреби у страхуванні, залежно від певного ризику; 1.3. Ступінь раціональності фінансових відносин між страховиком і страхувальником; 2. Страхування від нещасних випадків; 2.1. Співвідношення між страховою виплатою і завданими збитками; 2.2. Співвідношення між платежами та виплатами	1. Відповідно до якого об'єкта страхується відповідальність; 2. Сума франшизи; 3. Співвідношення між страховою виплатою і завданими збитками
Основні показники ефективності	1. Рівень страхового забезпечення; 2. Абсолютні показники ефективності	2.1. Абсолютні показники ефективності; 2.2. Відносні показники ефективності	1. Абсолютні показники ефективності

Довідка:* складено авторами на основі [14]

Таблиця 2

Показники внутрішньої ефективності страхування

Закон України «Про страхування»	Нацкомфінпослуг	Страхова компанія
1. Наявність сплаченого статутного фонду; 2. Наявність гарантійного фонду страховика; 3. Створення страхових резервів, достатніх для майбутніх виплат страхових сум і страхових відшкодувань; 4. Перевищення фактичного запасу платоспроможності страхової компанії над розрахунковим нормативним запасом платоспроможності	1. Показник дебіторської заборгованості; 2. Показник ліквідності активів; 3. Показник ризику страхування; 4. Зворотний показник платоспроможності; 5. Показник дохідності; 6. Показник змін у сумі чистих премій за всіма полісами; 7. Показник відношення чистих страхових резервів до капіталу тощо	1. Прибуток; 2. Рентабельність; 3. Показник ділової активності; 4. Темп зростання страхових премій тощо

Довідка:* узагальнено за [7, 10, 12]

Висновки і перспективи подальших досліджень. За результатами дослідження категорії «страховий інтерес» визначено, що він не є одностороннім, оскільки властивий усім суб'єктам страхування і має декілька напрямків прояву: економічний інтерес страховика та страхувальника (мікрорівень) та економічний інтерес держави (макрорівень). Визначено, що основні протиріччя між головними суб'єктами страхування виникають переважно через проблемність виплат страхових відшкодувань, недобросовісність страхувальників та недотримання співвідношення «ціна–якість» страхових послуг. Вирішення зазначених протиріч між суб'єктами ринку страхових послуг доцільно здійснювати шляхом гармонізації їх економічних інтересів. Обґрунтовано такі етапи гармонізації страхових інтересів суб'єктів страхування: ідентифікація та оцінка рівня ризику страхової компанії; вибір критеріїв узгодження різноспрямованих інтересів страховика та страхувальника; формування показників загальної ефективності системи страхування як результату гармонізації інтересів його основних суб'єктів.

Запропоновані етапи гармонізації інтересів побудовано на основі визначення внутрішньої та зовнішньої ефективності страхових відносин. Встановлено, що на вибір критеріїв та показників ефективності впливає різноплановість об'єктів страхування у різних його галузях. Перспективи подальших наукових досліджень необхідно сформулювати в напрямку розвитку методичного забезпечення гармонізації страхових економічних інтересів основних суб'єктів страхування.

Список використаної літератури:

1. *Александрова М.М.* Формування та реалізація інтересів головних учасників страхових відносин / *М.М. Александрова* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eztuir.ztu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/402/1/110.pdf>.
2. *Віткін Л.М.* Ризики в системах управління / *Л.М. Віткін* // Системи обробки інформації. – 2016. – № 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.hups.mil.gov.ua/periodic-app/article/16480>.
3. *Гвозденко А.А.* Страхование : учебник / *А.А. Гвозденко*. – М. : ТК Велби : Изд-во Проспект, 2006. – 464 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://studfiles.net/preview/1100010/>.
4. Гражданское право : учебник : в 3 т. Т. 2. – 4-е изд., перераб. и доп. – М. : ТК Велби : Изд-во Проспект. – 2005. – 848 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://legalportal.am/download/library/p16sjl6rijcj3k5v60c1u2f1i5r3.pdf>.
5. *Гринюк О.В.* Цивільно-правові аспекти майнового страхування в Україні : автореф. дис. ... к.ю.н. : спец. 12.00.03 / *О.В. Гринюк*. – 2004. – Київ. – 15 с.
6. *Дедиков С.В.* Функциональная теория страхового интереса / *С.В. Дедиков*. – ЭЖ-Юрист, 2010. – № 10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.eg-online.ru/theme/law/>.
7. Закон України «Про страхування» / Верховна Рада України : станом на 07 березня 1996 : № 85/96-ВР : зі змінами станом на 29 червня 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
8. *Когденко Н.Ю.* Страховой интерес и смежные категории имущественного страхования в гражданском праве России : автореф. дис. ... к.ю.н. / *Н.Ю. Когденко*. – Волгоград. – 2007. – 27 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pravoznavec.com.ua/period/chapter/64/833/30097>.
9. *Пацурія Н.* Страховий інтерес: теоретичне обґрунтування та проблем правового закріплення / *Н.Пацурія* // Вісник Київського національного університету ім. Т.Шевченка. Серія : Юридичні науки. – 2011. – Вип. 88. – С. 31–36. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Yur_2011_88_10_1999.
10. Розпорядження Нацкомфінпослуг : станом на 17 березня 2005 р. : № 3755 «Про затвердження Рекомендацій щодо аналізу діяльності страховиків» / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nfp.gov.ua>.
11. *Семеняка В.В.* Цивільно-правове регулювання страхування в сфері космічної діяльності : дис. к.ю.н. : спец. 12.00.03. – 2003. – Київ. – 199 с.
12. *Ткаченко Н.В.* Страхування : навч. посібник / *Н.В. Ткаченко*. – К. : Лира. – 2007. – 376 с.
13. *Юлдашев Р.Т.* Введение в продажу страхования, или как научиться продавать надежду / *Р.Т. Юлдашев*. – М. : Анкил, 1999. – 134 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.insur-info.ru/dictionary/source/src7/>.
14. Экономическая эффективность государственного страхования ; под ред. *А.П. Плешкова*. – Н.-и фин. ин-т. – М. : Финансы и статистика. – 1990. – 175 с.

References:

1. *Aleksandrova, M.M.* *Formuvannja ta realizatsiia interesiv holovnykh uchasykiv strakhovykh vidnosy*, available at: <http://eztuir.ztu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/402/1/110.pdf>
2. *Vitkin, L.M.* (2016), «Ryzyky v systemakh upravlinnja», *Systemy obrobky informatsii*, No. 3, available at: <http://vuv.hups.mil.gov.ua/periodic-app/artitsle/16480>
3. *Gvozdenko, A.A.* (2006), *Strakhovanie: uchebnik*, M., TK Velbi, Izd-vo Prospekt, 464 p., available at: <https://studfiles.net/preview/1100010/>
4. *Grazhdanskoe pravo* (2005), in 3 vol., Vol. 2., 4th, pererab. i dop., M., TK Velbi, Izd-vo Prospekt, 848 p., available at: <http://legalportal.am/download/library/p16sjl6rijcj3k5v60c1u2f1i5r3.pdf>
5. *Grynjuk, O.V.* (2004), *Cyvil'no-pravovi aspekty majnovogo strahuvannja v Ukraïni*, abstract of diss. k.ju.n., spec. 12.00.03, Kyi'v, 15 p.
6. *Dedikov, S.V.* (2010), «Funktsional'naya teoriya strakhovogo interesa», *EZh-Yurist*, No. 10, available at: <https://www.eg-online.ru/theme/law/>
7. *Verhovna Rada Ukraïny* (1996), *Zakon Ukraïny «Pro strahuvannja»*, stanom na 07 bereznja, No. 85/96-VR, zi zminamy stanom na 29 chervnja 2010, available at: <http://zakon1.rada.gov.ua>
8. *Kogdenko, N.Yu.* (2007), *Strakhovoi interes i smezhnye kategorii imushchestvennogo strakhovaniya v grazhdanskom prave Rossii*, abstract of diss. k.yu.n., Volgograd, 27 p., available at: <http://www.pravoznavec.com.ua/period/chapter/64/833/30097>
9. *Pacurija, N.* (2011), «Strahovyj interes: teoretychne obgruntuvannja ta problem pravovogo zakriplennja», *Visnyk Kyi'vs'kogo nacional'nogo universytetu im. T.Shevchenka*, Serija *Jurydychni nauky*, Iss. 88, P. 31–36, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Yur_2011_88_10_1999
10. *Rozporjadzhennja Nacromfinposlug* (2005), «Pro zatverdzhennja Rekomendacij shhodo analizu dijal'nosti strahovykiv», stanom na 17 bereznja, No. 3755, available at: <http://nfp.gov.ua>
11. *Semenjaka, V.V.* (2003), *Cyvil'no-pravove reguljuvannja strahuvannja v sferi kosmichnoi' dijal'nosti*, Thesis of diss. k.ju.n., spec. 12.00.03, Kyi'v, 199 p.
12. *Tkachenko, N.V.* (2007), *Strahuvannja*, navch. posibnyk, Lira, K., 376 p.

13. Juldashv, R.T. (1999), *Vvedenie v prodazhu strahovanija, ili kak nauchit'sja prodavat' nadezhdu*, Ankil, M., 134 p., <http://www.insur-info.ru/dictionary/source/src7/>
14. Pleshkova, A.P. (ed.) (1990), *Jekonomicheskaja jeffektivnost' gosudarstvennogo strahovanija*, N.-i fin. in-t., Finansy i statistika, M., 175 p.

Виговська Наталія Георгіївна – доктор економічних наук, професор кафедри фінансів і кредиту Житомирського державного технологічного університету.

Наукові інтереси:

- державний фінансовий контроль;
- земельні відносини;
- фінансова санація і банкрутство підприємств;
- кредитоспроможність підприємства.

E-mail: _vygng@ukr.net.

Тел.: (0412) 37–84–82.

Доманчук Аліна Ігорівна – аспірант кафедри фінансів та кредиту Житомирського державного технологічного університету.

Наукові інтереси:

- управління фінансами страхових компаній;
- страховий інтерес.

E-mail: alya.domanchuk@gmail.com.

Тел.: (096) 982–67–34.

Стаття надійшла до редакції 04.01.2018.